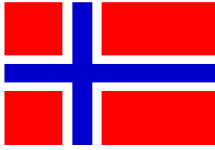

LANDEN VAN EUROPA

Noorwegen

1 Vlag

2 Ligging op Europese kaart

Noorwegen (officieel: het Koninkrijk Noorwegen), is een land in Noord-Europa. Het ligt op het westelijk deel van het Scandinavisch schiereiland en grenst aan Zweden, Finland en Rusland. Het Verenigd Koninkrijk en de Faeröer liggen ten westen aan de andere kant van de Noordzee, en Denemarken ligt ten zuiden aan de overzijde van het Skagerrak.

In de jaren twintig van de twintigste eeuw bezette Noorwegen Jan Mayen en kreeg het - in het Spitsbergenverdrag - de soevereiniteit over de Arctische archipel van Svalbard (Spitsbergen). De Arctische gebieden Bouvet, Peter I Eiland en Koningin Maudland vallen wel onder Noors bestuur maar horen niet tot het koninkrijk.

3 Oppervlakte

De oppervlakte van Noorwegen is ruim 385.000 vierkante kilometer (= 8x Nederland), waarvan 5% water.

4 Bevolking

Het aantal inwoners van Noorwegen bedraagt ruim 4,6 miljoen. Bevolkingsdichtheid is 12,1 per vierkante kilometer. Het grootste deel van de bevolking is geconcentreerd langs de zuidelijke kust en de valleien, waar de belangrijkste steden Oslo, Bergen, Stavanger, Kristiansand, en Drammen liggen. Verder in het noorden langs de kust Trondheim, en in het verre noorden liggen Narvik, Tromsø, Bodø en Hammerfest. De meerderheid van de Noren is van Scandinavische oorsprong, maar in de noordelijke provincies Finnmark en Troms is er een gemengde bevolking van Noren, Saami en een Finse minderheid (Kvenen). Het verschilt van plek tot plek waar welke bevolkingsgroep domineert.

5 Hoofdstad en enkele belangrijke steden

Hoofdstad van Noorwegen is Oslo.

Andere belangrijke steden zijn: Bergen, Drammen, Fredrikstad, Hamar, Hammerfest, Kongsberg, Kristiansand, Lillehammer, Narvik, Stavanger, Trondheim, Bodø, Tromsø.

6 Geschiedenis: globale perioden, belangrijkste personen

De eerste bewoning van Noorwegen wordt gedateerd rond het jaar 10.500 voor Christus. De oudste sporen van menselijk leven in wat nu Noorwegen is, dateren van 8000 a 9000 voor Christus. Vondsten uit een iets latere periode geven aan dat rond 4000 voor Christus een nieuwe groep Noorwegen binnentrok: rendierjagers. Nog later trokken allerlei andere groepen Noorwegen binnen. Uit archeologische vondsten is gebleken dat bewoners van Noorwegen handel dreven met de Romeinen. De periode van 800 tot 1066 wordt in de Noorse geschiedenis aangeduid als de Vikingtijd, genoemd naar de Vikingen, die in er in die periode met hun vikingschepen opuit trokken om de wereld te verkennen, handel te drijven, oorlog te voeren en te plunderen. Het begin van de Vikingtijd valt samen met het ontstaan van de Noorse monarchie. Tot 872 waren er op het huidige Noorse grondgebied ongeveer 30 koninkrijken die door de eerste Noorse koning met elkaar werden verenigd.

In het begin van de elfde eeuw werd het christendom in Noorwegen geïntroduceerd. Aan het einde van de elfde eeuw was het christelijk geloof nog de enig toegestane religie in deze gebieden. Rond die tijd

was het Noorse koninkrijk een stevige eenheid. Enkele Noorse steden kwamen in die tijd tot bloei: Oslo, Trondheim, Bergen en Tønsberg.

De Noorse koning Sigurd Jorsalfare was de eerste Europese koning die op kruistocht ging. Hij vertrok in 1107 uit Noorwegen en vocht tegen de moslims in Spanje, Lissabon, de Balearen en Palestina. Na thuiskomst regeerde hij met straffe hand en voerde onder andere een belastingstelsel in. Na zijn dood ontstonden er grote onenigheden rond zijn opvolging. Deze onenigheden vormden de inleiding tot een burgeroorlog die Noorwegen van 1130 tot 1240 in zijn greep zou houden.

Noorwegen was een zelfstandig koninkrijk van de negende eeuw n. Chr. tot 1397, waarna het in de Unie van Kalmar terechtkwam met Denemarken en Zweden.

Toen Zweden in 1521 de Kalmarunie verliet, werd Noorwegen al snel een provincie van Denemarken. Het bleef onder Deens gezag tot het in 1814 overging in Zweedse handen. Noorwegen kreeg toen een eigen grondwet en meer zelfbestuur. In 1905 werd Noorwegen weer een onafhankelijke staat. De Noorse bevolking heeft tot twee keer toe in een referendum het lidmaatschap van de Europese Unie afgewezen.

7 Staatsvorm

Noorwegen is een parlementaire constitutionele monarchie. Sinds 1991 is Harald V van Noorwegen koning van Noorwegen. De uitvoerende macht, hoewel deze nominaal bij de monarch ligt, wordt door een Raad van Ministers uitgeoefend die door de premier wordt geleid. De wetgevende macht wordt bekleed in het 165 leden tellende parlement of Storting.

Noorwegen is geen lid van de Europese Unie.

Het volkslied is Ja, vi elsker dette landet

Nationale feestdag is 17 mei, gewijd aan de Noorse Grondwet. Op die dag werd in 1814 de Noorse grondwet bekrachtigd. Overal in het land vinden die dag kinderparades plaats

8 Regio's en departementen

Noorwegen is verdeeld in 19 provincies. De provincies zijn onderverdeeld in gemeenten. In het geval van Oslo vallen provincie en gemeente samen.

9 Infrastructuur

De natuurlijke omstandigheden van Noorwegen hebben een grote invloed op de infrastructuur. Langs de westkust zijn verbindingen vaak afhankelijk van veren, hoewel er steeds meer tunnels en bruggen gebouwd worden. Ook voor de verbindingen tussen de kust en het centrum van het land zijn vaak tunnels nodig. Autosnelwegen zijn vrij zeldzaam. De meeste wegen verkeren in goede staat, maar zijn vaak niet breed en kennen meestal een snelheidsbeperking, en het gebeurt niet zelden dat schapen de wegen versperren. Veel wegen zijn tolwegen. Een groot aantal steden is omringd door tolpoorten. Er zijn diverse toeristisch interessante wegen zoals de Peer Gyntweg, Atlantische weg, Trollstigen, Lysebotnvegen, Jotunheimvegen, Gamle Strynefjellsvegen, Kystriksveien en Sognefjellsveg. Sommige zijn alleen in de zomer geopend als de wegen sneeuwvrij zijn.

Het spoorwegennet bestaat voornamelijk uit verbindingen tussen Oslo en een aantal grotere plaatsen. De langste lijn is de Nordlandsbanen naar Bodø. Ook is er de Bergensbanen naar Bergen. Internationale verbindingen zijn er van Oslo naar Stockholm en Göteborg en van Trondheim - naar Sundsvall. In het noorden van het land is Narvik, dat niet is aangesloten op het Noorse spoorwegennet, verbonden met Kiruna in Zweden.

De belangrijkste luchthaven is Oslo Gardermoen, ten noorden van Oslo. Het binnenlandse netwerk van SAS en concurrent Norwegian is zeer uitgebreid. Naast Oslo hebben Bergen, Stavanger, Trondheim, Sandefjord en Kristiansand vliegverbindingen met de grotere Europese steden.

De Hurtigruten is een veerdienst die van Bergen naar Kirkenes langs de Noorse kust voert. Ook met buitenlandse bestemmingen worden veerdiensten onderhouden: vanuit Hanstholm in Denemarken naar

Kristiansand en daarnaast Egersund, Stavanger en Bergen; vanuit Hirtshals naar Kristiansand, Bergen en Larvik; vanuit Kiel in Duitsland naar Oslo; en vanuit Fredrikshavn in Denemarken naar Oslo.

10 Klimaat

Er zijn verschillende klimaten in Noorwegen. De westkust, het fjordengebied, heeft een zacht gematigd zeeklimaat, iets koeler dan Nederland. In het hoge noorden heerst een toendraklimaat. Ten oosten van de bergketens heerst een landklimaat. In sommige gebieden in de westelijke fjorden en het midden valt meer dan 4000 mm neerslag per jaar, terwijl de neerslag in het noorden en achter de bergen niet meer dan 600 mm per jaar bedraagt.

11 Rivieren en meren

De bergen en de plateaus worden afgewisseld door vruchtbare valleien, zoals Gudbrandsdalen, en door snelle rivieren, die hydro-elektrische energie leveren. De rivier de Glomma, ook bekend als Glåma, in het zuiden, is de langste rivier.

Noorwegen heeft met 25.148 km een ongewoon lange kustlijn (inclusief fjorden, kleine voor de kust gelegen eilanden en andere inhammen). De kust is omzoomd met eilanden (in het bijzonder de eilanden Lofoten en Vesterålen) en talrijke diep gekartelde fjorden. De Sognefjord (204 km), Geirangerfjord, Hardangerfjord (179 km), Nordfjord (106 km), en Oslofjord (100 km) zijn de grootste en bekendste. Het Geirangerfjord en het Nærøyfjord staan op de lijst van werelderfgoed van UNESCO.

12 Gebergten

Noorwegen wordt vrijwel in zijn geheel beheerst door het Scandinavisch Hoogland. Hoge plateaus zijn onder meer de Dovrefjell en de hoogvlakte Hardangervidda. Het hooggebergte van Noorwegen is Jotunheimen met de gebergten Hurrungane en Breheimen. In dit deel bevinden zich de hoogste toppen. Hier zijn ook de twee hoogste bergen, de Galdhøpiggen met 2469 meter en de Glittertind van 2454 meter. Er zijn een aantal gletsjers in Noorwegen. Jostedalsbreen met zijarmen als onder andere de Nigardsbreen en de Briksdalsbreen en is de grootste gletsjer van het Europese continent. Andere bekende gletsjers zijn Svartisen en de Folgefonnagletsjer.

13 Nationale en regionale parken

Er zijn diverse nationale parken in Noorwegen zoals: Børgefjell, Dovrefjell-Sunndalsfjella, Dovre, Folgefonna, Hardangervidda, Jostedalsbreen, Jotunheimen, Øvre Anarjókka, Øvre Pasvik, Rondane, Stabbursdalen .

14 Industrie en economie

De belangrijkste industrieën van het land zijn aardolie- en aardgasproductie, de scheepvaart en handel. Sinds de ontdekking van aardolie in het gebied Ekofisk in 1969, zijn de aardolie en de aardgasindustrieën essentieel voor de economie van Noorwegen. Andere delfstoffen die worden ontgonnen zijn pyriet, koper, titanium en ijzererts, en in mindere mate steenkool, zink en lood. Nikkel, aluminium, ferrolegeringen en half afgewerkt staal worden geproduceerd.

De voedselproductie, pulp en papier, elektrochemische en scheepsbouwindustrieën zijn belangrijk voor de economie. De grote Noorse koopvaardijvloot verscheept een groot deel van de wereldhandel.

De mooie Noorse fjorden en de middernachtzon van het verre noorden trekken vele toeristen aan. De visserij (in het bijzonder van kabeljauw, haring en makreel) is belangrijk. Verse, ingeblikte en de gezouten vis uit Noorwegen worden uitgevoerd naar de hele wereld.

Bijna alle elektriciteit van Noorwegen wordt geleverd door hydro-elektrische energie, en het land voert eveneens hydro-elektriciteit uit.

15 Wijnbouw

16 Landbouw

Bijna driekwart van het Noorse grondgebied is niet productief; minder dan 4% is gecultiveerd. Het land importeert meer dan 50% van zijn voedsel. De enorme bergweilanden worden gebruikt voor het houden van rundvee en schapen, en, in het noorden, voor rendieren.

Het nationale dier in Noorwegen is de Noorse boskat. Een halflangharige kat die haar oorsprong rondom de bossen en boerderijen van Noorwegen vindt. Toen in 1977 het ras officieel werd erkend kwam het in het gehele land op televisie en in de kranten. De Noren zijn erg trots op 'hun' kat.

17 Bosbouw

Ongeveer een kwart van Noorwegen is bebost; het hout is een belangrijke natuurlijke rijkdom en is de basis voor een van de belangrijkste industrieën.

18 Godsdienst

De Lutherse Kerk is de staatskerk, maar alle andere religies genieten vrijheid van verering. De koning benoemt de negen bisschoppen en andere geestelijkheid van de Lutherse Kerk. Een christelijke stroming die in Noorwegen is ontstaan, is die van de Noorse broeders.

19 Onderwijs

Het onderwijsniveau in Noorwegen is zeer hoog. In Noorwegen werd onderwijs voor kinderen in 1739 ingevoerd. In 1889 duurden het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs samen zeven jaar. In 1969 werd dit negen jaar en in 1997 tien jaar. Vanaf het najaar van 2006 bestaat dit onderwijs uit twee stadia: het basisonderwijs (klas 1-7) en de onderbouw van het voortgezet onderwijs (klas 8-10). De omvang van de scholen loopt sterk uiteen, van gecombineerde scholen in dunbevolkte gebieden, waar kinderen uit verschillende klassen gezamenlijk les krijgen, tot grote scholen met honderden leerlingen in de grootste steden. Sommige scholen bieden alleen het basisonderwijs, andere alleen de onderbouw van het voortgezet onderwijs en weer andere scholen allebei.

Noorwegen heeft ongeveer 3.250 scholen voor het basis- en voortgezet onderwijs met in totaal ongeveer 620.000 leerlingen. De leerplicht in Noorwegen bedraagt tien jaar en kinderen beginnen op zesjarige leeftijd op school. Het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn gebaseerd op het principe van gelijkwaardig en individueel afgestemd onderwijs voor iedereen, in een schoolsysteem met een gemeenschappelijk leerplan. Alle kinderen en jongeren moeten een basiskennis verwerven op het gebied van de gemeenschappelijke cultuur, kennis en waarden.

In de leerplichtwet en het nationale leerplan vindt men de algemene doelstellingen en de principes voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs in Noorwegen. Er is een speciaal leerplan opgesteld voor slechthorende kinderen, waarbij de Noorse doventaal als eerste taal geldt. In het najaar van 2006 werd het nieuwe "leerplan voor kennisbevordering" in gebruik genomen, met duidelijke doelen voor de leerlingprestaties in bepaalde stadia.

Alle Noorse gemeenten zijn verplicht om mogelijkheden voor voor- en naschoolse opvang van kinderen van klas 1-4 te bieden. Deze regelingen moeten ruimte bieden voor spel en deelname aan culturele en recreatieve activiteiten aangepast aan de leeftijd, lichamelijke vermogens en interesses van de kinderen. In de programma's moet bovendien rekening worden gehouden met de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen met een handicap.

De universiteiten liggen in Oslo, Bergen, Trondheim, Tromsø, Stavanger en Kristiansand.

20 Cultuur

In Noorwegen kun je een keuze maken uit een grote verscheidenheid aan musea en tentoonstellingen. Openluchtmusea zijn veelal een verzameling oude gebouwen die voor het nageslacht worden bewaard. Het aanbod aan reguliere musea loopt uiteen van de grote nationale musea tot piepkleine musea die zich op een speciaal terrein gespecialiseerd hebben.

De Noorse literatuur begint met poëtische Edda uit de negende en tiende eeuw. Nadat Noorwegen rond het jaar 1000 in contact komt met het christendom, ontstaat een traditie van historische en hagiografische geschriften, die in de dertiende eeuw tot een einde komt. De late 19e en vroege 20^e eeuw worden wel de Gouden Eeuw van de Noorse literatuur genoemd. De toneelschrijver Henrik Ibsen (1828-1906) is hier de centrale figuur. In de moderne Noorse literatuur is o.a. Jostein Gaarder een grote naam: van Gaarders *De wereld van Sofie* werden wereldwijd meer dan 15 miljoen exemplaren verkocht. De Noorse muziektraditie is sterk verbonden met die van de andere Scandinavische landen, met name met die van Denemarken. Tot en met de achttiende eeuw had de folkloristische muziek in Noorwegen de overhand. Pas vanaf de onafhankelijkheid van Noorwegen zochten en vonden de Noren aansluiting bij een meer Europese muziektraditie. De grootste Noorse componist is Edvard Grieg, die werd geboren op 15 juni 1843 in Bergen. Hij baseerde zijn werk op de Noorse volksmuziek. Uit zijn samenwerking met de beroemde Noorse schrijver Henrik Ibsen ontstond zijn bekendste werk: *Peer Gynt*. In recente jaren is Noorwegen een vooraanstaand jazzland geworden.

Behalve in muziek en literatuur komt de Noorse cultuur ook tot uiting in de traditionele klederdrachten, ofwel bunads, die vol trots worden gedragen bij speciale gelegenheden als bruiloften, doopdiensten en natuurlijk op 17 mei, de Noorse nationale feestdag.

Sport speelt in Noorwegen een zeer grote rol. Belangrijkste wintersport is langlaufen. Ook alpineskiën is populair. Historisch is ook schaatsen een grote sport. Belangrijkste zomersport is ook in Noorwegen het voetbal. Belangrijkste zwaalsport is handbal. Ook unihockey, een vorm van zaal hockey, en volleybal zijn zeer snel in populariteit groeiende sporten.

21 Eten en drinken

Net als in Nederland is vers belegd brood het belangrijkste voedingsmiddel tijdens het ontbijt en de lunch. Kenmerkend voor de Noorse keuken zijn vis- (haring, garnalen, forel, kabeljauw, makreel, kreeft, en natuurlijk zalm, op verschillende manieren klaargemaakt) en vleesgerechten met aardappels. Ondanks dat is de kjøttkaker, de gehaktbal, het nationale gerecht van Noorwegen. Traditionele vleesgerechten in Noorwegen worden bereid van eland, rendier en lammeren. Får i kål, lamsvlees met kool, is een zeer geliefd Noors gerecht.

De Noorse keuken toont veel overeenkomsten met de keukens van andere Scandinavische landen als Zweden en Finland. Toch kent Noorwegen een aantal bijzondere culinaire specialiteiten. Brunost is een op speciale wijze bereide bruine geitenkaas waar men in Noorwegen verzot op is. Dit wordt vaak gegeten op flatbrød, flinterdun brood, dat is gemaakt van ongezuurd deeg. Rømmegrøt is een pap gekookt van dikke, zure room dat wordt opgediend met suiker en kaneel. Het volstaat als een hoofdgerecht en wordt in hotels soms bij koldtbord geserveerd. Dit is een buffet met een verzameling van warme en koude gerechten waar je uit kunt kiezen. In de zomermaanden eten de Noren spekemat. Dit is gemarineerd of gedroogd vlees in de vorm van ham of gedroogde worstjes dat wordt geserveerd met zure room en roerei.

22 Taal

De officiële taal van Noorwegen is het Noors. De Samische minderheid spreekt daarnaast ook haar eigen taal, het Samisch. In het uiterste noorden, in de gemeenten nabij de Finse grens, wordt ook Kveens gesproken. Het Noors heeft twee officiële standaardvarianten: het Bokmål, dat uit het Deens voortkomt, en het Nynorsk, dat op basis van Noorse dialecten is gevormd.

23 Geldeenheid

Munteenheid is de Noorse kroon (NOK).

24 Media

Noorse kranten zijn onder andere Aftenposten, Dagbladet en Verdens Gang. De staatsomroep is NRK; TV2 is een commerciële omroep in Noorwegen.

25 Belangrijkste monumenten en topics

Enkele populaire toeristische bestemmingen in Noorwegen zijn:

- Staafkerken zoals de staafkerk van Urnes (sinds 1979 op de Werelderfgoedlijst) en de staafkerk van Heddal
- Bryggen, de middeleeuwse haven van Bergen (sinds 1979 op de Werelderfgoedlijst)
- Rotskunst van Alta (sinds 1985 op de Werelderfgoedlijst)
- Oslo met het Vikingskipshuset (waar opgegraven vikingschepen worden tentoongesteld), het Munchmuseum, het Frammuseum, het Kon-Tiki Museum, de Vigelandpark-beeldentuin en het kasteel Akershus
- het fjordengebied in het westen met o.a. Geirangerfjord en het Nærøyfjord
- Flåmsbana, de spoorbaan van Flåm, een van de steilste treintrajecten ter wereld
- Nidaros-domkerk in Trondheim
- Preikestolen, een hoge rots boven de Lysefjord in Forsand
- Openluchtmuseum Maihaugen met 185 gebouwen het grootste openluchtmuseum van Noorwegen met de Staafkerk van Garmo uit 1150
- Noordkaap